

Nisan, 2014 Sayı: 8

Hesaplaşmalardan doğan sergi

Türkiye’de grafik tasarımın en önemli isimlerinden ve aynı zamanda güncel sanatla kendi deyimiyle ‘haşır neşir’ olan bir eğitimci Emre Senan. Bu ay Galeri Apel’de yeni sergisi “Banal”ı açacak olan sanatçı özellikle Türkiye’nin gündemi ve insanlarıyla yüzleşiyor.

Ali Akay
aliakay99@hotmail.com

Entelektüel tartışma eksikliği

19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında dünyanın siyasi ve sanatsal olarak çalkantılı olduğu bir dönemde (bir yandan Birinci Dünya Savaşı sonrası sağlanan barış ortamının kırılmasında savaş rüzgarlarının esmesi ve savaş karşıtı ‘avant-garde’ sanat hareketlerinin ‘absürd’ ile yaratıcı birbirleri içinde düşünmeye başlaması ve Avrupa-dışı bir sanatsal bakışa yönelmeleri sırasında), düşünürler, sanatçılar, bilim adamları birbirleriyle yazışmaya başlamışlardı. Eski bir Avrupa âdeti olan ve filozofların birbirlerine yazdıkları mektuplarla büyüyen düşünce, 20. yüzyılda yazarları, sanatçıları ve düşünürleri birbirleriyle temasa sokmak üzere, Milletler Topluluğu’nun girişimiyle entelektüel bir şebeke kurmuştu. Kamu önünde tartışmalar düzenleniyor ve savaş karşı barış düşüncesinin öne çıkması için kurumsal bir girişimde bulunuluyordu.

19. yüzyılda Goethe ve Schiller’in mektuplaşmaları gibi, 20. yüzyılda da ‘Uluslararası Entelektüel İşbirliği Kurumu’ bu girişimi üstlenmişti. 1926’da Paris’te oluşturulan bu kurumla birlikte ‘uluslararası bir işbirliği ruhu’ oluşturulmaya çalışılmıştı. 1931’den itibaren de bu kurum çerçevesinde ‘Edebiyat ve Sanatlar Komitesi’, entelektüeller arasında barış fikrinin oluşturulabileceği üzerine imkanları gerçekleştirmek istemekteydi. Komite, Batı dünyasında medeniyetin geliştirilmesi ve korunmasını amaçlamaktaydı. Söyleşiler ve mektuplarla işleyen bu kurumda ‘tartışma ortamı’ yaratılmak hedefleniyordu. 20. yüzyılda ‘yeni bir Hümanizmanın’ oluşturulması için tartışma ortamının şart olduğu ileri sürülmekteydi. Elbette Batı medeniyeti olarak ele alınan coğrafyadaki ‘tartışma ortamı’, olmazsa olmaz bir koşuldu. Felsefe, Eski Yunan’da bilge dostu olarak nasil bir ‘ortam’ içinde mümkün olabilirdi, 20. yüzyılda bu komite söz konusu ‘Yeni Hümanizmayı’ kurmakla yükümlüydü. Barbarlık öncesi Avrupa’da, ‘cılğın yılların’ bir projesi olarak söz konusu komite, diyalog sayesinde kültürlerin birbirleriyle iletişime geçebileceğini, birbirlerini anlayabileceğini ön görmekteydi. Tartışmaların Avrupa’ya insani bir hayat ve barış taşıyacağı usudunu saklamaktaydı. Konular evrenselliği yakalamak üzere örgütlemişti: ‘Goethe’, ‘Kültürün Geleceği’, ‘Modern İnsanın Oluşumu’ gibi bir çerçevede planlanmaktaydı.

Bu tartışmalardan biri de Einstein ve Freud arasında gerçekleşmişti. Her ne kadar Einstein’ın önermeleri ‘Edebiyat ve Sanatlar Komitesinin’ doğrultusunda geliştirilmiş olsa bile, Freud’un karamsarlığı çarpıcı bir şekilde ‘ölüm güdüsü’ ile dolu bir şekilde gelmekte olan felaketi önceden görmekteydi. Kara bir melankoli taşımaktaydı. Savaş rüzgarlarının gelmekte olduğu bir Avrupa düşünmekteydi. Bir tarafta İtalyan faşizminin iktidara gelmiş olması, diğer taraftan Almanya ve Fransa’daki anti-semit hareketlerin yükselişi, Freud’un karamsarlığının nedenleri arasındaydı tabii ama sadece bu değil, aynı zamanda yeni bir bilim olarak ortaya çıkan psikanalizin de gerçeklik ilkesi ve ölüm güdüsüyle zevk ilkesinin arasındaki ilişki Freud’un teorik bakışını bu yöne çevirmekteydi.

Bugün yine karanlık bir çağın içinden geçmekte olduğumuz aşık değil mi? Bir yandan Türkiye’de yaşanmakta olan siyasi ve ekonomik krizle umutların bir yanılsamaya dönmeye başlaması, geleceğin daha belirsiz ve flu bir hale girmeye doğru yönelmesi bizleri karamsarlığa itmiyor değil. 20. yüzyılın başındaki komitenin oluşturduğu tartışma ortamını yeniden oluşturacak kurumlara duyulan ihtiyaç, belki de en çok bugün hissedilmekte. Entelektüel bir ortamdan uzaklaşmaya başlayan Türkiye sanat ve yazarları mektuplaşmayı gerçekleştiremeseler de birbirlerine kısa mailler atmaktalar. Kamu önünde gerçek bir entelektüel ve sanatsal tartışmanın ihtiyacı şiddetle duyulmakta. İş olarak değil, düşünce olarak sanata yönelmenin zamanı çoktan geldi de geçti bile. Maillerle işleyen ve birbirine enformasyon vermekten öteye gitmeyen ve hatta enformasyon vermekte bile geri kalan bu ortamda, dönüp durup ne yapılmakta olduğuna bakmaya çalışanların sayısını arttıracak olan bir kurum ihtiyacı var. Mesela, sadece sanatçılara eser yapma veya proje gerçekleştirme yardımları ve sponsorlukları değil de düşünmeye itecek olan tartışmaların yoluyla açacak bir oluşumun gerçekleştirilmesi gerek. Sadece dersler vermek ve sanat tarihi veya çağdaş sanat bilgilendirmeleri yapmak değil, düşünce platformları yaratacak mecralara ihtiyaç duyulmakta. Tartışma bazı sanatçıların haklı olarak yapmaya çalıştığı ve gerçekleştirdikleri gibi sanatsal bir form değil, Georges Bataille’in bir zamanlar ileri sürmüştüğü gibi ‘inform’ (form dışıdır da). Bugün ‘in-form-ation’ (haber, bilgi oluşumu) taşınanın ötesinde form haline gelmesi bir sanat ve düşüncenin yoluna girecek kurumsallaşmaları düşünenin zamanındayız. Bu hareket için bir çaba daha!

“Banal” isimli videodan, 2014.

NİLÜFER ŞAŞMAZER
nilufer@istanbulartnews.com

Emre Senan birden fazla kimliği bünyesinde barındıran bir sanatçı: Aynı zamanda grafik tasarımcı, öğretim görevlisi, karikatürcü, çizgi filmci ve vakıf yöneticisi. Bu özelliği nedeniyle sanatçının sergisi alışılmış sergilerden bir adım öne çıkıyor. Galeri Apel’de 5 Nisan – 3 Mayıs tarihleri arasında ziyaretçilere açık olacak olan “Banal” ismini taşıyan sergideki tüm işler de aynı ismi taşıyor. Serginin açılış gününü 60. yaş dönümüne denk getiren ve aslında doğum günü kutlamalarından hiç hazzetmeyen sanatçı, bu sergiyi kendi kendine verdiği ‘banal bir hediye’ olarak tanımlıyor ve ekliyor: ‘Yaşadığımız iklim ve durumla ilgili herhalde bu. Kendimi bazen burada rehlin kalmış gibi hissediyorum. Birçok insan da böyle hissediyor ve bize ‘hayat’ diye sunulan şeyin gerçekten de bayağı ve banal

olduğunu düşünüyorum”. Sık sık karşımıza çıkan keskin gözlem gücü sergideki eserlere yansımış: “Hiçbir sergi bir şeylerle didişmeden, hesaplaşmadan çıkmadı. Bu sergi de öyle oldu: Yine kendimle, ülkenin erkekleriyle, zaman zaman kadınlarıyla itişip kakışarak bir sergi yaptım.”

Sergiyi hazırlarken ilk defa yoğun anlamda tuvale yoğunlaştığını söyleyen sanatçı, yaklaşık on tuval işi ile farklı ölçeklerdeki üç adet videosunu sergiliyor olacak. Tuvallerde genellikle renkli figürleri betimlemiş olan Emre Senan, bu tuvallerdeki desenlerin kiminin sergiden çok önce yapılmış olduğunu; kendi arşivine dönüp küçük bir kazı yapmaktan hiç çekinmediğini söylüyor.

Günlük hayatında bıçak görmekten hiç hazzetmediğini söyleyen Senan’ın resimlerinde bıçakların, kendisine rağmen, orada durdukları görülüyor. Sanatçı bunu şöyle yorumluyor: “Bu konuyu sanırım bir doktorla konuşmak lazım ama tahmin yürütmem gerekirse

buunun nedeni benim bitmek tükenmek bilmeyen hesaplaşmalarımın birisinin şiddetin günlük hayatımızdaki yeri oluşu.”

Bir tanesi projeksiyonda, bir tanesi kapalı bir kutuda, diğeri ise ekranda gösterilecek olan üç videonun en ince detayına dek her şeyi Emre Senan imzalı. Çizgi film tekniği ve canlı çekimlerle gerçekleştirilen bu videolar, hem insanlığa hem de günümüze dair zekice noktalara değinirken mutlaka yüzünüzde bir gülümseme bırakıyor. “Tuvallerle videoları birbirinden özellikle ayırmadım ama açıkçası birinde yapmadığımı diğerinde yaptım” diyen sanatçı, videoyu çok sevdiğini ve hiç düşünmeden sergiye soktuğunu söylüyor.

Tamamlayıcı unsur: Kitaplar

Daha önceki sergilerinde de bulunan kitapları çizimleriyle ‘dönüştüren’ Senan’ın sergisine bu sefer de bir eserlik eşlik edecek. Sanatçı daha önce Ursula Leguin’in “Mülksüzler”ini, “Açlar ve Toklar için Yemek Kitabı” adını

verdiği bir tarif kitabını, “Tenasül Hayatı” adlı ‘50’lerin cinsel bilgiler kitabını sergiye dahil etmişti. Bu kez ise içinde neyden bahsedildiğini hiç bilmediği Araçça bir kitabı kendi eserine dönüştürmüştü.

“En büyük sıkıntılımdan bir tanesi tasarımcı kimliğimle çağdaş sanatlarla uğraşan Emre’yi birbirine karıştırmamak” diyen Senan, bu sergi için bir de işlerin ayrıntılarının yer aldığı başka bir kitap tasarlamış. Bunu bir ‘hatırlama belgesi’ olarak tanımlayan sanatçı devamlılık arz ettiğini düşündüğü için bir önceki sergisi “Anı Paçavra”dan da detayları buraya eklemiş.

Serginin bir diğer sürprizi ise Senan’ın “Anı Paçavra” sergisiyle birlikte başlattığı bir i-pad uygulaması. Sergiyi ait olmaktan çok bir Emre Senan projesi olarak devam eden bu uygulama bu sergi için update edilmiş: Uygulamayı indiren izleyiciler her gün Emre Senan’a ait bir iş yollanıyor.

Protocinema’den farklı bir sergi deneyimi

NİLÜFER ŞAŞMAZER
nilufer@istanbulartnews.com

Protocinema, İstanbul ve New York’ta uluslararası gezici sergiler sunan ancak belirli bir mekanı olmayan bir inisiyatif. 2011’de kâr amacı gütmeyen bir sanat kurumu olarak Mari Spirito tarafından kurulan Protocinema, yeni sergisiyle İstanbul izleyicisine farklı bir deneyim yaşatacak.

İngiltere’nin başkentü Londra ve Fransa’daki Arles şehirlerinden sonra İstanbul’a gelen “The Library is on Fire 1(c): Haunting Glyphs” (“Kütüphanede Yangın Var 1(c): Gliflerin Peşinde”) sergisi; fikir babası Charles Arsène-Henry’nin Tristan Bera ve Dominique Gonzalez-Foerster ile birlikte gerçekleştirdiği bir proje. Ancak sergiye geçmeden önce açılış gecesinden bahsetmek gerek.

29 Mart’ta Karaköy’de yeni bir mekan olan Vault Karaköy – House Hotel’de gerçekleştirilen “Diner Noire” (“Siyah Akşam Yemeği”) etkinliğinde 22 karakter doğaçlama bir akşam yemeği için bir araya geldi. Protocinema tarafından “ürpertici ve sapık bir fan-teziden esinlenen bu etkinlik, ziyaretçileri bir kristal, mürekkep ve çığlık karışımı ile hayaletlere dönüştürüyor” şeklinde lanse edildi. 1930 doğumlu bir sinema - tiyatro oyuncusu ve fotoğrafçı olan ancak tüm dünyada yönettiği BDSM (Bondage&Discipline/Sadism&Masochism) törenleri ve bu

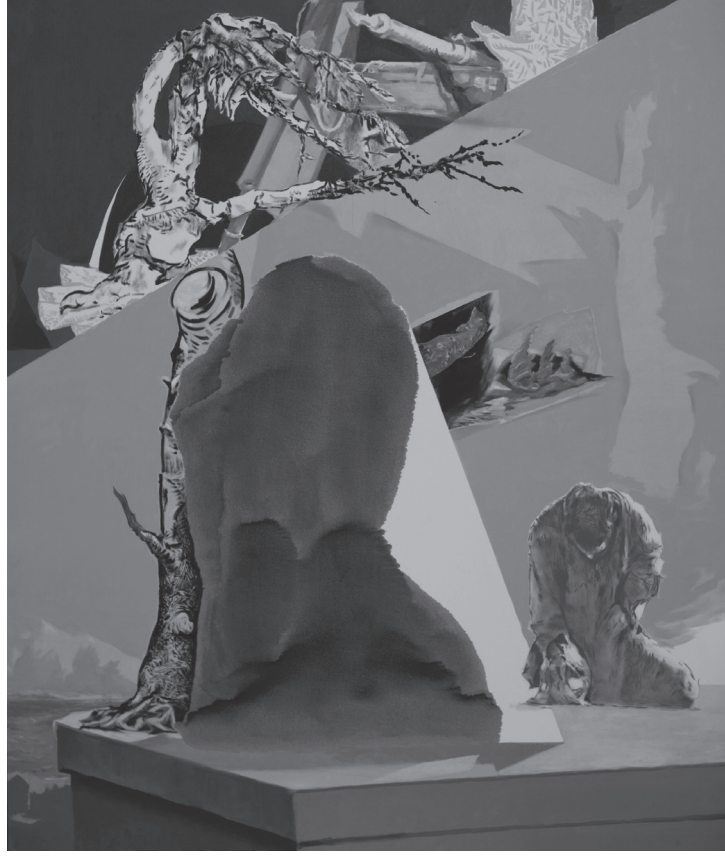
konudaki kitaplarıyla tanınan Catherine Robbe-Grillet’yi ağırlayan etkinlik, katılanların uzun süre akıldan çıkmayacak bir performans olarak iz bıraktı. Hem oyunculuk hem ses hem de görüntü performansı olarak tanımlanabilecek gece, tekrarı bir daha yaşanmayacak bir deneyimdi. Batu Tezyüksel tarafından videoya çekilen ses ve görüntüler ise sergide ayrıca bir sanat eseri olarak yer alacak.

Vault Karaköy’ün hemen karşısında, Bankalar Caddesi 8 Numara’da açılan sergi ise bildiklerimizden oldukça farklı bir konseptle sahip. 2009 yılında ‘spekülatif araştırma ajansı’ White Box Black Box’u kuran ve Londra’daki Architectural Association’da ‘Shapes of Fiction’ dersi veren Charles Arsène-Henry, sergide dijital çağda kütüphanenin hayatımızdaki yerini ve rolünü sorguluyor. “Bir kütüphane, bir roman ya da film gibi işlev görseydi ne olurdu?”, “Muhtemel hızı, hacmi, hareketleri ve işleyişi nasıl olurdu?” sorularını soran proje, kütüphanenin yenilenmiş ve kilit altında tutulmamış potansiyelini sorguluyor, kütüphaneyi farklı anlam düzeylerine ulaşmanın bir aracı olarak konumlandırıyor.

Serginin başlığındaki ‘glif’ sözcüğü, Türkçe’de muadili bulunmayan bir kavram: bir fikri ya da kavramı temsil eden işaret anlamına geliyor ve çeşitli formlar alabiliyor. Gözünüzün önüne kolayca getirebileceğimiz bir örnek verelim: Christopher Nolan’ın 2010 tarihli “Inception” filminde Leonardo Di Caprio’nun rüyada olduğunu hatırlaması için kullandığı totemi (topaç) esasında bir ‘glif’.

“Zekasının biçimini arayan bir yaratığın bilişsel, etkişel ve fiziksel maceralarını izliyor” denilen sergi süresince metin ve imge; dolayısıyla da fikir ve nesne arasındaki ilişki sorgulanacak. Her gün ‘edebi birer makine’ olan üç boyutlu printer’lar yardımıyla çeşitli kavramların ‘glif’lerinin basılacağı mekanda fikirler “kütüphaneleştirilecek”, üç boyutlu posterler bir “meta-kütüphaneye” dönüştürülecek.

SAHA Derneği, Vault Karaköy, İstanbul Fransız Kültür Merkezi desteğiyle gerçekleştirilen proje İstanbul’dan sonra Fransa’daki sanat ve araştırma merkezi LUMA Vakfı’na götürülecek. Sergi 30 Mart-12 Nisan tarihleri arasında görülebilir. (protocinema.org)

Temür Körán, 190x160cm, 2014,tuval üzerine yağlıboya

Ağaçların ilham verdiği sergi

NİLÜFER ŞAŞMAZER
nilufer@istanbulartnews.com

Geçtiğimiz yıl mayıs ayının sonunda başlayan Gezi Parkı Direnişi, siyasi ve toplumsal hayatta olduğu kadar sanatta da yansımalarını buldu. Kendisi de zaman zaman bir ‘sanat performansını’ andıran direniş, birçok sanatçıya ilham verdi. Sanatçı Temür Körán da 2013 Haziran ayında yaşanan olayları çıkış noktası olarak yakın zamanda bir ağaç resimleri serisine başlamış.

Ağaç imgesi etrafında şekillenen eserleri ile ilgili olarak sanatçı, ağaçları temsili bir durumun işareti olarak kullandığını söylüyor. 1989 yılındaki ilk kişisel sergisinde de ağaç motifini sıkça kullanmış olan Körán, hem sanat hem de dinler tarihinde çok farklı şekil ve anlamlara sahip olan bu imgenin

okumasını izleyiciye bırakıyor. İzleyicinin gözü ister istemez son dönemde ülke gündeminde şahit olduklarımız ekseninde şehir - doğa ikiliğine kaysa da her resimde doğrudan bir referans yok. Doğayı algılamamız ve doğa üzerine çalışmanın pastoral olarak nitelendirilmemesi, özellikle de geçmişteki bazı akımlarla ilişkilendirilmemesi gerektiğini söyleyen Körán, “Bir dönem onları anlamak adına resimler yaptım, ancak artık bilginin de sorgulanması, taze önermelerin getirileceği yeni bilgilerin oluşmasına gerek duyulduğunu düşünüyorum” diyor.

Geniş renk paletine sahip ressam, ilk bakışta şiddetin hakim olduğu bu yeni eserlerinde de renkleri cesurca kullanmış. Bunun yanı sıra, fragmenter kompozisyonlar kurarak izleyiciyi sahnelenen anın içine çekmeyi başarmış.

Renklerin ve formların dinamik birlikteliği ve katman katman örülen görüsellik; “Beni ilgilendiren kısım bugünün heyecanı, ruhu, coşkusu. Sanata dönüşen tılsım burada” diyen sanatçının beyanını doğruluyor.

Sergi 20 Mayıs tarihine dek ziyaret edilebilir.